

Miksi tarvitsemme vertailukelpoista tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä?

Tampere 3.12.2007

Tutkimusprofessori Matti Rimpelä, Stakes

Terveyden edistämisen vertaistieto (TedBM) -hanke

Mitä on "opiskeluhoito"?

Esitutkimuksen virikkeinä mm.

- **STM:n työryhmä**
 - oppilashuollon tilastointia kehitettävä
- **STM/Stakes: Terveyden edistämisen vertaistieto -hanke (TedBM)**
- **OPM: Kouluhyvinvointiohjelma**
- **Jatkuva yhteistyö OPH/STM**
 - Sovittiin yhteistyöstä

Tässä seminaarissa:

- **Raportoimme ensimmäiset tulokset**
 - Mahdollisimman pian peruskoulujen ja koulutuksen järjestäjien käyttöön
- **Keskustelemme ydintiedoista**
 - Mitä tulisi vuosittain seurata
 - Alustava ehdotus opiskeluhuollosta

Hyvinvointityössä perinteisesti:

- **Pieniä yksiköitä - yksilövastuu**
- **Johto huolehti työn ”kehyksistä”, ammattihenkilöt vastasivat sisällöstä**
 - Ei suunnitelmallista tarveanalyysiä
 - Professionaalinen autonomia – sisältö ei kuulunut johdolle
 - Yhteiset käytännöt sovittiin ”ammattiryhmittäin”
- **Tarpeiden, käytäntöjen, voimavarojen ja osaamisen yhteensovittaminen yksittäisten työntekijöiden vastuulla!**

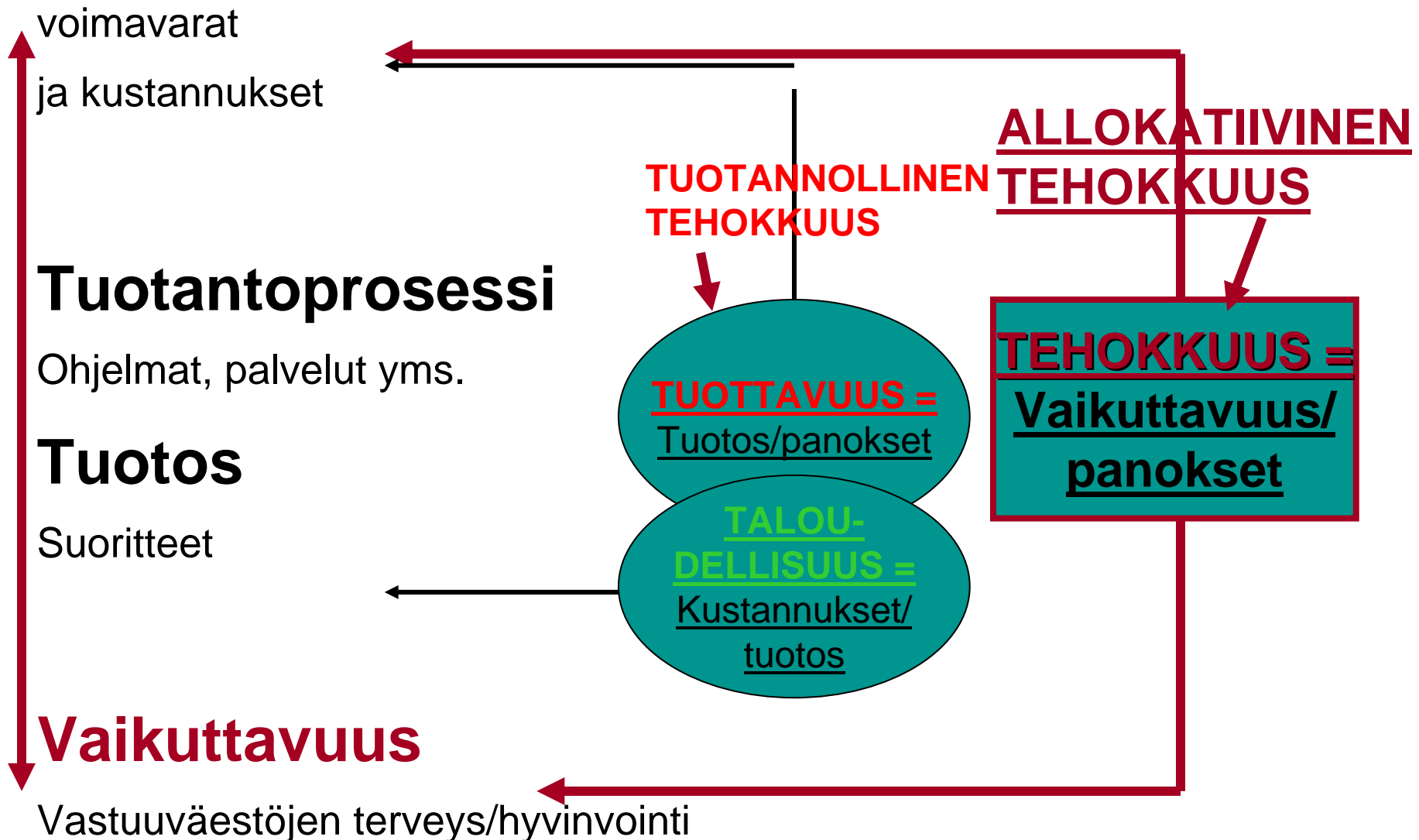
Suurten organisaatioiden johtamisessa:

olisi sovittava yhteen:

- vastuuväestön tarpeet ja niistä johdetut tehtävät;
- hyvät käytännöt, ja
- henkilöstömitoitus

***Johdon tulisi vastata* siitä, että henkilöstölle *on mahdollista* vastata tarpeisiin hyvien yhteisten käytäntöjen mukaisesti.**

Panokset

Tämän kuvan tulisi olla jokaisen hyvinvointiammattilaisen työhuoneen seinällä!

- **Panokset, tuotokset, prosessit, tuottavuus, vaikuttavuus, tehokkuus.**
- **Monet ongelmamme johtuvat siitä, että olemme vierastaneet toiminnan seurantaan, arviointia ja kehittämistä johtamisen näkökulmasta**
- **Jos emme ota näitä asioita haltuumme, joudumme tyytymään kamreerien ja ekonomistien tulkintoihin**

Johtamiseen tarvitaan

- **suunnitelmallista tarveanalyysiä**
 - yksilötasolla ja vastuuväestöjen tasolla
- **yhteisten hyvien käytäntöjen määrittämistä**
 - ja sovittamista kunkin toimintayksikön vastuuväestön tarpeisiin
- **toiminnan tekemistä näkyväksi tuotteistamalla ja tunnusluvuilla**
 - on välttämättömiä suurissa organisaatioissa
- **toiminnan toteutumisen jatkuvaa seurantaa ja laadun varmistamista**

Mitä tarkoittaa "**terveyden edistämisen tuotteistaminen**"?

Esimerkkinä kodin ja koulun yhteistyö:

- Osallistuminen hallintoon/Vanhempainyhdistys
- Poissaolojen hallinta
- Kehityskeskustelut
- Laajat terveystarkastukset (vanhempien osallistuminen)
- Kotikäynnit
- "Vanhempainsopimus"
- Ohjelmalliset päättöjuhlat ja muut tilaisuudet vanhemmille
- **Tuotteistaminen selventää myös osaamisen vaatimuksia**

Seuraavaksi TedBM-hankkeesta

- **Terveyden edistämisen vertaistietojärjestelmän kehittäminen**
 - STM:n toimeksiannosta Stakes toteuttaa 2006-2009
 - *Kuntien toiminta* väestönsä terveyden lisäämiseksi ja terveyserojen vähentämiseksi
- **Pilotteina mm.**
 - lasten ja nuorten ehkäisevät terveystalvet
 - oppimisympäristöt (peruskoulukyselyt)
- **Ydinkäsitteenä *terveydenedistämisaktiivisuus***

Terveysten edistämisen- aktiivisuus (TEA)

- sovellutus kv. kirjallisuudesta:
= **Health-promotion capacity building**
- taustalla yleisempi "*capacity building*"
- YK, Maailmanpankki ym.

TEA kehittyi 1990-luvulla interventiohankkeiden arvioinnista

- Arvioinnissa ”tehokkaat” eivät toimineet käytännössä
- Kiinnostuksen painopiste siirtyi
 - toimintaan, prosesseihin ja niiden määreisiin,
 - mikä todella toteutui??
 - tuottavuudesta **tehokkuuteen** arjen toiminnassa
 - **myös vaikutukset** näkyviksi
- *organisaation/yhteisön rakenteeseen, johtamiseen, "kulttuuriin"*

TEA:n ydinteemat

1. Strateginen **sitoutuminen** vastuuväestöjen terveyden edistämiseen ja terveyserojen kaventamiseen
2. Vastuuväestöjen terveyden seuranta ja **tarveanalyysi**
3. Terveystarpeisiin sovitettut **hyvät yhteiset käytännöt**
4. Yhteisten käytäntöjen toteutumisen mahdollistava **toimeenpanorakenne**
5. Toiminnan **jatkuvuus** ja sen vaatima ylläpito
6. Johtamisen mahdollistava **tiedonhallinta** ja **organisaatiokulttuuri**

Vertaistietojärjestelmä

- "Benchmarking" - tietoa **hallinnollisesta yksiköstä**
- Mahdollistaa **toiminnan** vertailun
- **Vertailukehittäminen**
 - sisäinen arviointi/kehittäminen
 - vertaaminen toisiin vastaaviin toimipaikkoihin
- **Vertailuanalyysi**
 - ulkoinen taho tutkii ja analysoi

Millaista tietoa?

- **Kvantitatiivisia**

- euroja tai henkilötyövuosia
- väestöön suhteutettuja tunnuslukuja

- **Tosiasioita, vastaajasta riippumattomia:**

- johdon hyväksymä toimintasuunnitelma: kyllä/ei
 - määritelty seurannan tunnusluvut ja raportointi
- laajat terveystarkastukset peruskouluaikana: 0, 1, 2, 3+

- **Yleistettäviä arvioita**

- selvät yhteiset kriteerit luokille
- opiskeluhuoltoryhmän työn suuntautuminen

Kaiken ydin on yhteinen hyvä?? käytäntö

- **Onko määritelty? Missä? Miten?**
 - sisältö riittävän selvästi (esim. laaja terveystarkastus)
 - toteutumisen seuranta
 - toteutuuko käytännössä?
- **Mahdollistavatko voimavarat yhteisen käytännön toteutumisen?**
- **Johtamisen tietojärjestelmä**
 - Toimintaa seurataan rutiinisti
 - Raportointi talousraportoinnin rinnalla

Mitä olemme oppineet?

- Johtamisen näkökulma on uusi!
- Osaamme kuvata työtä työntekijän, lapsen ja perheen näkökulmasta, ...
- ...mutta emme ole tottuneet kuvaamaan toimintayksikköjen kokonaisuutta!
- Siksi kyselyihin on vaikea vastata, käsitteet outoja: Esim
 - Kattavuus
 - Henkilöstöjohtamisen tunnusluvut
- ***Edessä vielä paljon kehitystyötä!***

Tavoitteena lasten/nuorten ehkäiseviä palvelujen suunnitelmallinen seuranta

● Johtamisen näkökulma

- Mitä tietoa kunnat tarvitsevat?
- Tilaaja/tuottajamalli
- Vertailukehittäminen

● Yhteinen käytäntö, myös valtakunnallista tietoa

- Vertailuanalyysi
- Asiakastietojärjestelmistä vain osa
- Kerättävä kyselyillä

Yhteinen tavoite:

Pienin mahdollinen

tunnuslukujen joukko, joka **kuva**

- tarvetta,
- voimavaroja,
- toimintaa ja
- vaikutuksia

vertailukelpoisesti

Opetushallitus ja Stakes

Laajaa yhteistyötä syyskuu 2006->

- Opetushallitus
- Stakes
- Kuntia ja peruskouluja
- SURE, Vanhempainliitto, OAJ, TEKRY
- STM, lääninhallitus, Kansanterveyslaitos
- Tampereen ja Turun yliopistot
- lukuisia työkokouksia yhdessä

***Kiitos aktiivisesta
osallistumisesta kaikille mukana
olleille asiantuntijoille***

Yhteisenä haasteena

- **toiminta terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi näkyväksi**
 - "tuotteistaminen"
- **vertailukelpoinen tieto**
 - ensin koulujen ja kuntien omaan käyttöön
 - vertailukehittäminen
- **yhteiset käytännöt**
 - myös valtakunnallisesti vertailukelpoista tietoa
 - osaksi koulutustilastoja

Esitutkimus kolmessa vaiheessa:

1. vaihe:

- kysely 7-9. vuosiluokkien johdolle
- huhti - kesäkuussa 2007
- vastauksia 539 (75%)

2. vaihe: 1-6. vuosiluokkien peruskoulut

- syyskuussa 2007, edelleen
- vastauksia tänään 1180

3. vaihe: ammatilliset oppilaitokset ja lukiot

- valmisteilla, lokakuussa 2008

Sisältöalueet

- perustietoa koulusta
 - kodin ja koulun yhteistyö
 - oppilaiden osallisuus
 - työolot
 - terveystieto
 - oppilashuoltoryhmät
 - koulupsykologi ja -kuraattori
 - kouluterveydenhuolto
 - terveystarkastukset
 - poissaolot
 - kiusaaminen
 - muut häiriöt ja ongelmat
 - tapaturmat
 - lähettäminen erityispalveluihin
- Esim. päihteet ja henkilöstön hyvinvointi rajattiin pois**

Oppilasmäärään suhteutetut tunnusluvut

Esimerkiksi

- oppilashuoltohenkilöstön työpanos
- **tuntia viikossa/100 oppilasta**
- kiusaamistapauksia/ tapaturmia
- **lukumäärä/100 oppilasta**

Soveltuvat

- kuntiin
- ja valtakunnallisesti

Päätelmiä

- **Hyvä vastausaktiivisuus -> kiinnostusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen**
- **Merkittävässä osassa kouluja jo nyt suunnitelmallista seurantaa**
 - **vertailukelpoisen tiedon kerääminen on käytännössä mahdollista**
 - **tarvitaan suosituksia yhteisistä käytännöistä**
 - **kouluhallinto-ohjelmien kehittämistä**
 - **opetuksen järjestäjän ohjeet kouluille ennen seurantalukuvuoden alkua**
 - **valtakunnallinen tyiedonkeruu yhdistettävä koulutustilastoihin**
- **Yhteistyötä yli hallintorajojen: OPM ja STM**
 - **valtakunnallinen kehittämisvastuu/tuki kunnille järjestettävä**

Lämmin kiitos

- *peruskoulujen rehtoreille,*
- *johtoryhmille ja*
- *oppilashuoltohenkilöstölle
hyvästä yhteistyöstä!*

'Opetushallitus ja Stakes